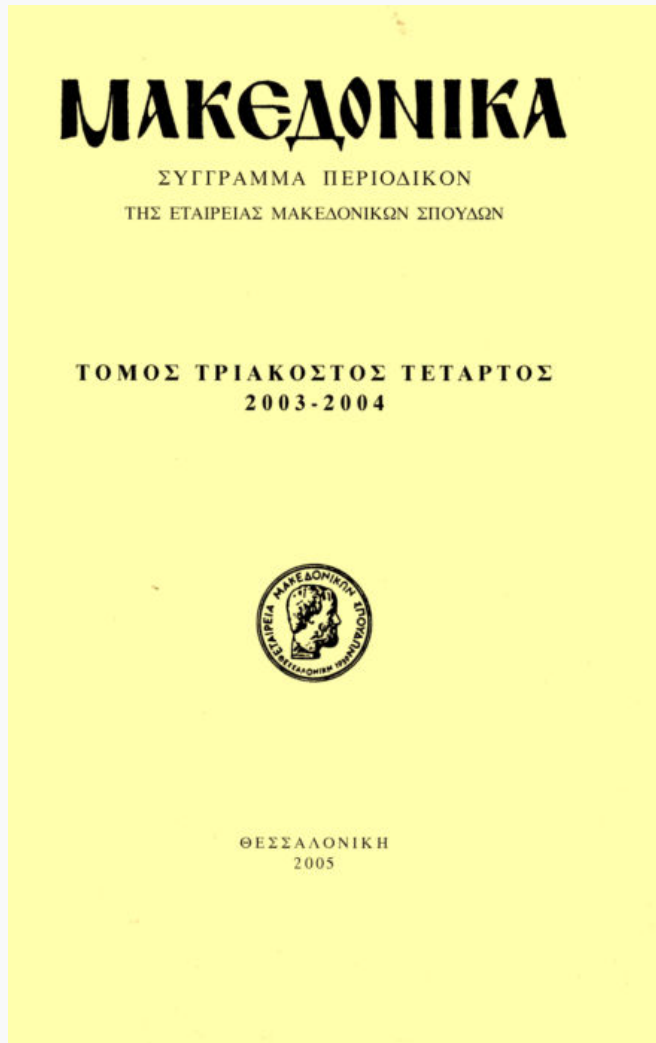

Μακεδονικά

Τόμ. 34, Αρ. 1 (2004)

Απο-φωνής-εργαστήριο Παλαιογραφίας,
Επιστημονική Επετηρίς

Αθ. Ε. Καραθανάσης

doi: [10.12681/makedonika.885](https://doi.org/10.12681/makedonika.885)

Copyright © 2014, Αθ. Ε. Καραθανάσης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Καραθανάσης Α. Ε. (2004). Απο-φωνής-εργαστήριο Παλαιογραφίας, Επιστημονική Επετηρίς. *Μακεδονικά*, 34(1), 427-430. <https://doi.org/10.12681/makedonika.885>

ΑΠΟ-ΦΩΝΗΣ - Έργαστήριο Παλαιογραφίας, Έπιστημονική Έπετηρίς, Δημοκρι-
τειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Έπιμέλεια Γ. Κ. Πατάζογλου, τ. Α', 2000-2001, Κομο-
τηνή 2001, σσ. 225.

Τό Έργαστήριον Παλαιογραφίας τού Τμήματος Ίστορίας και Έθνολογίας τού Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης και ό διευθυντής του καθηγητής κ. Γ. Κ. Πα-
τάζογλου εξέδωσαν τόν πρώτο τόμο τής επιστημονικής έπετηρίδος του πού φέρει τόν
έπιτυχή τίτλο *Άπό-Φωνής*: ό τίτλος προέρχεται από λήμμα τού λεξικού τού C.
Ducange, *Glossarium mediae et infimae graecitatis*, Lugduni 1688, II, 1717, τό όποιο λήμμα,
ώς παρέχεται στόν υπότιτλο τής έπετηρίδος, έχει ως έξής κατά τήν έπεξήγησή του: *Ex
ore vel docentis vel conversantis* - όρος δηλ. καθαρώς παλαιογραφικός. Σηματοδοτεί,
ώς εκ τούτου, και τά περιεχόμενα, αλλά ειδοποιεί και περί τού χαρακτήρος τής εκδό-
σεως πού είναι, αυτόνοήτως, παλαιογραφικός και κωδικολογικός. Στήν έπετηρίδα
φιλοξενοϋνται έξι μελέτες, τρία σύμμεικτα και έννέα βιβλιοκρισίες. Στήν πρώτη με-
λέτη ό κ. Γ. Κ. Πατάζογλου ασχολείται μέ *Νέα άγνωστα χειρόγραφα τού Φαναριώτη
λογιού Νικολάου Καρατζά*, ενός λογίου τού 18ου αϊ. πού είχε συστήσει μία από τίς
πλουσιότερες ιδιωτικές βιβλιοθήκες χειρογράφων πού μετά τόν θάνατό του διασκορ-
πίσθηκαν σέ ιδιωτικές και δημόσιες βιβλιοθήκες, κυρίως και ως συνήθως συμβαίνει,
τού έξωτερικού. Ό συγγρ. ένετόπισε έπτά χειρόγραφα: στό Trinity College, άρ. 932 τού
έτους 1672, στό Brit. Mus. Addit. άρ. 10014 τού 16ου αϊ. και άρ. 18190 τού 16ου/17ου
αϊ., στό Paris Suppl. gr. άρ. 1380 τού 16ου αϊ., στή Μονή Σινά άρ. 1769 <547> 1821
τού 18ου αϊ., στή συλλογή Helen Greeley ά.ά. (cod. McKell) τού 16ου αϊ. και στή Μη-
τρόπολη Κω άρ. 2 τού 17ου/18ου αϊ. Άπό τά γνωστά, αλλά μή έντοπισηέντα, ανή-
κοντα στή συλλογή Καρατζά, ό κ. Γ.Κ.Π. αναφέρει τέσσερα: τό Εύαγγέλιον «Καρα-
θεοδωρή» τού 10ου αϊ., τόν Κώδικα «Μανουήλ Φιλή» (Μαυροκορδάτου) τού 18ου
αϊ., τόν Κώδικα «Γεδεών» (χρονογραφικός) και τόν «Βρεέννιο» τού Καρατζά. Στους
παρατιθέμενους πίνακες ό συγγρ. βοηθεί τόν άναγνώστη νά πληροφορηθεί τά περιεχό-
μενα τών δύο κωδίκων τού Brit. Mus., άριθμ. 10014 και 18190.

Ή δεύτερη μελέτη είναι τού ίδιου τού κ. Γ.Κ.Π. και αναφέρεται σέ δύο χειρό-
γραφα τής *Εικοσιφοινίσσης τού Παγγαίου - Χειρόγραφο Μετοχίου τού Παναγίου
Τάφου και τού βιβλιοεμπροτείου Sam Fogg τού Λονδίνου*: πρόκειται, για τό πρώτο χφ.
αρ. 795 μέ γραφέα τόν Κοσμά Μακαιδάνα και μουσικό (1676) πού έγράφη για λογα-
ριασμό τού Κοινοτιώτη παπά-Άβερκίου από τόν όποιο τόν άγόρασε ό προηγούμε-
νος τής μονής Άντώνιος Χατζής από τό Δοξάτο Δράμας. Ό συγγρ. συζητεί μάλιστα τό
ένδεχόμενο ό Κοσμάς Μακαιδών νά είναι ό γραφέας 29 κωδίκων, κυρίως μουσικών,
ταυτιζόμενος στήν περίπτωση αυτή μέ τόν Κοσμά, δομίστικο τών Ήβρων, πού μεταξύ
τών έτών 1674-1692 άντέγραφε τούς παραπάνω κώδικες. Ό κ. Γ.Κ.Π. περιγράφει τό
χειρόγραφο τού Μετοχίου τού Παναγίου Τάφου καθώς και όποιο τού Sam Fogg τού
Λονδίνου, τό όποιο, κατά τόν συγγρ. προέρχεται από τήν Εικοσιφοινίσσα και έκλάπη
άπό τούς Βουλγάρους τόν Μάρτιο τού 1917, πέρασε στήν κατοχή τού έπιστήμονος
άπατεώνος Vladimir Sish και προφανώς, άφοϋ πωλήθηκε σέ άγνωστο, κατέληξε στό πα-
λαιοβιβλιοπωλείο Sam Fogg: μέ βάση τήν περιγραφή τού χφ., όπως αυτή καταχωρείται
στόν κατάλογο τού Sam Fogg, τό χφ. είναι περγαμηνό, χρονολογείται μεταξύ 1100;-
130 αϊ., γραφέας του ό Έφραίμ και περιέχει συναξάρια άγιών τών έξι πρώτων μηνών
τού λειτουργικού έτους.

Ἀκολουθεῖ ἡ μελέτη τῆς καθηγήτριας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἀγγελικῆς Σκαρβέλη-Νικολοπούλου, *Ὁ κωδικογράφος Γαλακτίων ὁ ἐξ Ἀναβρύτης καὶ ὁ ὑπ' ἄρ. 586 Κώδικας Πετροπόλεως (Petropol. gr. ἄρ. 586)*, στήν ὁποία ἡ κ. Ἀ.Σ.-Ν. παρακολουθεῖ τόν Γαλακτίωνα: διετέλεσε μαθητῆς τοῦ λογίου ἐπισκόπου Εὐρυσθένης (Βρεσθένης) Παρθενίου, τῆ σειρά αὐτογράφων κωδίκων του γραφέντων μεταξύ τῶν ἐτῶν 1666-1690, τὴν μονὴ τῆς μετανοίας του ποῦ ἦταν οἱ ἄγιοι Τεσσαράκοντα στὰ Θεωρηνά τῆς Λακεδαίμονος. Ἀπὸ τὰ χειρόγραφα του ἡ κ. Ἀ.Σ.-Ν. παρουσιάζει τὸν Petropol. gr. 586 ποῦ παραδίδει 57 ὁμιλίες ἀπὸ τὸ Κυριακοδρομίου Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου καὶ ἐγράφη τὸ 1672, θεωρούμενο μάλιστα ἀπὸ τὰ πληρέστερα μέ ὁμιλίες τοῦ Μαξίμου. Ἐξετάζει μάλιστα ποῖο ὑπῆρξε τὸ πρότυπο τοῦ Γαλακτίωνος καὶ φαίνεται νὰ κλίνει στήν ἀποψη ὅτι ἦταν ὁ Κώδικας 31 [11] τῆς μονῆς Θεραπνῶν γραμμένος ἀπὸ τὸν διδάσκαλό του Παρθένιο, ἐπίσκοπο Εὐρυσθένης καὶ τὸ ὅποιο παραδίδει μόνον 38 διδαχῆς τοῦ Μαξίμου, ἐνὼ τίς ὑπόλοιπες 19 (ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν 57) φαίνεται ὅτι ἀντέγραψε ἀπὸ τὸν κώδικα Θεραπνῶν ἄρ. 16 [9] ποῦ ὁ ἴδιος, ὁ Γαλακτίων, εἶχε γράψει τὸ 1669. Καί εἶναι πολὺ ἐλκυστικὴ ἡ ὑπόθεση τῆς κ. Ἀ.Σ.-Ν. ὅτι ὁ Γαλακτίων ἐγραψε τὸν Petropol. gr. 586 γιὰ προσωπικὴ του χρῆση γιὰ νὰ ἔχει ἔτσι ἓνα καλὸ βοήθημα γιὰ τὴν διακονία τοῦ κληρύματος, μέ τὴν ὁποία, ὡς πρωτοσύγκελος, ἦταν ἴσως ἐπιφορτισμένος.

Στὴ συνέχεια ὁ ὑπογραφόμενος σὲ συνεργασία μέ τὴν κ. Σουλτάνα Λάμπρου, δρ. Θ. τοῦ Α.Π.Θ. παρουσιάζουμε τίς μελέτες τοῦ *Boris Fonkic* γιὰ αὐτόγραφα τοῦ Ἰωάννη Καρυοφύλλη καὶ τοῦ Εὐγενίου Βούλγαρη, ὅπως αὐτές ἀντλοῦνται ἀπὸ τὸ ἔργο του «Ἑλληνικά χειρόγραφα σὲ εὐρωπαϊκὲς συλλογές», ἐκδ. Nidrik, Μόσχα 1999 (στὰ ρωσικά). Ὁ κ. Β.Φ. ἐνετόπισε 16 αὐτόγραφα τοῦ Καρυοφύλλη, κυρίως πατριαρχικά γράμματα, γραμμένα ἀπὸ τὸν Καρυοφύλλη μέ τὴν ιδιότητα τοῦ χαρτοφύλακος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καλύπτοντα τὴν περίοδο 1638-1665, καθὼς καὶ τίς Ἐφημερίδες του καὶ σχόλια του στὰ *Φυσικά* τοῦ Ἀριστοτέλους. Τὰ νέα αὐτόγραφα τοῦ Εὐγενίου Βούλγαρη εὐρέθησαν στὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Κρατικοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Χάρκοβο στήν Οὐκρανία, τὰ ὑπ' ἄρθ. 84, 137, 143, 144, μέ σπουδαιότερο ἐξ αὐτῶν τὸ ὑπ' ἄρ. 84, ποῦ εἶναι, κατὰ τὸν κ. Β.Φ., μαθητικὸ τετράδιο τοῦ Βούλγαρη καὶ μάλιστα κατὰ τὴν περίοδο ποῦ σπούδαζε ρητορικὴ τοῦ Ἀφθονίου, ἀφοῦ ἄλλωστε τὰ Προγυμνάσματα Ἀφθονίου-σοφιστοῦ, *Ἐκθεσις περὶ ἐπιστολικῶν τύπων τοῦ Θεοφίλου Κορυδαλέως, Περί περιόδου καὶ Σύνοψις εἰς τὴν ποιητικὴν μέθοδον τοῦ Ἱερομονάχου Χριστοφόρου Ἐμποροκομίτου* παραδίδονται στὸ 84 χρ. Τὸ χρ. 37 εἶναι μὴ πραγματεία θεολογικὴ σὲ τέσσερα βιβλία, στὰ ὑπ' ἀριθ. 143-144 παραδίδεται ἡ *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία* τοῦ Μελετίου Μήτρου. Σημαντικὴ ἰσὸς κάθε ἀποψη εἶναι ἡ ἀνακάλυψη τοῦ χρ. Da 54 τῆς Δρέσδης, ὅπου παραδίδονται νέα ἀγνωστα ἔργα τοῦ Βούλγαρη: ἡ *Ἐκθεσις τῆς Ταυρικῆς Χερσονήσου ἧτοι τῆς λεγομένης Μικρᾶς Ταταρίας* (ὅπου ὁ Βούλγαρης καταγράφει, μέ βάση ἑλληνικὲς πηγές, τὴν ἱστορία τῆς Κριμαίας), *Ἱστορικὲς ἀναζητήσεις γιὰ τὰ χρόνια τῆς βάπτισης τῆς μεγάλης ρωσίδας βασιλοῦσας Ὀλγας*, Πετροῦπολις 1792 καὶ ἡ *ἱστορία τῆς χώρας* (Κριμαίας προφανῶς) *μετὰ τῆ συνθήκη τοῦ Κιουτσούκ Καϊναρτζῆ*. Ἡ σημασία τῶν αὐτογράφων τοῦ Βούλγαρη εἶναι αὐτονόητη, ἰδιαίτερος τοῦ χρ. Da 5 τῆς Δρέσδης ποῦ παραδίδει νέα ἀγνωστα ἔργα του.

Ὁ ἐπίτ. καθηγ. τοῦ Δ.Π.Θ. κ. Ἐμμ. Γ. Βαρθολώνης ἀσχολεῖται στὸ μελέτημα ποῦ ἀκολουθεῖ μέ τὴ *Βιβλιοθήκη τῆς Ἱ. Μονῆς Προφήτου Ἠλίου τῆς Σάμου* καὶ καταγράφει 37 τίτλους βιβλίων μέ τίς ἐνθυμήσεις, ὅπου ἀσφαλῶς ὑπάρχουν ἄξιον σημειώσεως εἶναι ἡ προσφώνηση τοῦ σχολάρχου Πυθαγόρα Σίδερη σὲ μαθητικὴ παράσταση

της Ήλέκτρας, τόν Φεβρουάριο του 1885 στο Καρόλβασι.

Ό καθηγ. κ. Γ. Κ. Παπάζογλου επανέρχεται, στη συνέχεια, με ένα αγαπημένο θέμα του: τόν *Σεραφεύμ Τζεβερόν, τόν Θάσιο και τά νέα άγνωστα χειρόγραφα του*. Ό Σεραφεύμ τό 1695 εύρέθη από τή Μονή τής μετανοίας του, τή Μονή Διονυσίου του Άθωνος, στήν Κ/Πολη, όπου σπούδασε στήν Πατριαρχική Άκαδημία και άμέσως μετά μετέβη στο Βουκουρέστι, περί τό 1698/9, όπου παρηκολούθησε τά μαθήματα του Σεβαστού Κυμνήτη στήν Αθήναική Άκαδημία τής βλαχικής πρωτεύουσας. Ό κ. Γ.Κ.Π. σημειώνει μάλιστα τά μαθήματα που παρηκολούθησε στα δύο αυτά περιώνυμα σχολεία ό Σεραφεύμ και στή συνέχεια τά χφ. που ένετόπισε, όπως αυτό του Μεγάλου Σπηλαιού, που χάθηκε στήν πυρκαγιά του 1934, ή τό άλλο τής συλλογής Phillippis που πέρασε στον γνωστό οίκο Sotheby's του Λονδίνου και τελικώς στή βιβλιοθήκη Albert Iou των Βρυξελλών. Και τά δύο αυτά χφ. πάντως ήταν μία περίοδο στήν κατοχή του Φαναριώτη λογίου, και συλλέκτη χφ., Νικολάου Καρατζά. Τό αυτό ίσχει και για τό χφ. του British Museum 8234 του έπισκόπου Νύσσης Μητροφάνους του Θασίου, τό Bebol. gr. 313 του Σεραφεύμ, πιθανώς τό χφ. 9 του καταλόγου Μηνωϊδη που έπισκέφθη τή Μονή Διονυσίου τόν Ίανουάριο του 1841, τό ύπ' άρ. 795 τής Πάτμου, τό ύπ' άρ. 333 του Διονυσίου.

Άκολουθεί ή ένότητα Σύμμεικτα και βιβλιοκρισίες. Άρχικώς ό κ. Γ. Κ. Παπάζογλου δημοσιεύει *Κατάλογο άρχαιακού ύλικού του έργαστηρίου Παλαιογραφίας* [του Τμήματος Ίστορίας και Έθνολογίας του Δ.Π.Θ.] ήτοι: χειρόγραφα, Έφημερίδες (Άστραπή, Νεολόγος, Τά Νέα, Πρόδοδος, Ταχυδρόμος, τής Κ/Πόλεως), Άρχαιακό Ύλικό σέ αντίγραφα (μικροταινίες) χειρογράφων, Έφημερίδες και περιοδικά (Άθηνά, Αϊών, Έλπίς, Έφημερίς Άθηνών, Η Άλήθεια, Κλειώ, Ε.Φ.Σ.Κ., Isvestija του Ρωσικού Άρχαιολογικού Ίνστιτούτου Κ/Πόλεως) στή συνέχεια ό κ. Γ.Κ.Π. άσχολείται με τόν *Λαυρέντιο Μαρίνο-ήγούμενο τής Μονής Δουσίκου* και ακολουθώς με *Ένα κριπτογράφημα σέ νεώτερη έπιγραφή του Πραβίου-Έλευθερουπόλεως του Παργαίου*, που άφορά σέ μία έπιγραφή του σχολείου του Πραβίου που δημοσίευσε ό κ. Χ. Μπακιρτζής και για τήν όποία ό κ. Γ.Κ.Π. προτείνει μία νέα άνάγνωση.

Στίς παρουσιάσεις βιβλίων-βιβλιοκρισίες ό κ. Γ.Κ.Π. βιβλιοκρίνει σέ πολυεπίδη κριτική τά βιβλία του Κ. Χ. Χατζόπουλου, *Έλληνικά σχολεία στήν περίοδο τής Όθωμανικής κυριαρχίας (1453-1821)*, Θεσσαλονίκη 1991, του Π. Γ. Νικολόπουλου, *Ίωάννου Δαμασκηνού (:)* *περί των έν πίστει κεκοιμημένων μετάφρασις εις τήν κυπριακήν διάλεκτον*, Λευκωσία 2000, του ίδιου *Βιβλιογραφική έπιστασία των εκδόσεων Νικολήμου του Άγιορείτου*, άνάτυπο, Άθήνα 2000, του Σπ. Καρύδη, *Θεοδώρα Βραβανίτη δημοσίου νοταρίου πόλεως και νήσου Κερκύρας οι σωζόμενες πράξεις (1479-1516)*, Άθήνα 2001, τής Πηνελόπης Στάθη, *Χρυσανθος Νοταράς Πατριάρχης Έροσολύμων - Πρόδρομος του Νεοελληνικού Διαφωτισμού*, Άθήνα 1999, Η Έλληνική Γραφή κατά τούς 15ο και 16ο αιώνες, Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου, Άθήνα 2000. Ό κ. Έμμ. Βαρβούνης παρουσιάζει ακολουθώς τά βιβλία: Μ. Ι. Μανούσακα - Βάλτερ Πούχνερ, *Ανέκδοτα στιχοιργήματα του θρησκευτικού θεάτρου του ΙΖ' αιώνα*, Άθήνα των ορθοδόξων Χίων κληρικών Μιχ. Βεστάχρη, Γρηγ. Κονταράτου, Γαβρ. Προσπαλά, Άθήνα 2000, Valeria Fol - Rouja Neikova, *Fire and Music*, Sofia 2000. Τό περιοδικό καταλείεται με τίς περιλήψεις των μελετών στήν άγγλική και τόν πίνακα περιεχομένων.

Συνοπτικώς τό νέο αυτό περιοδικό, με διευθυντή τόν καλό συνάδελφο κ. Γ. Κ. Παπάζογλου, συνιστά μία λαμπρή προσπάθεια προβολής τής έπιστημής τής παλαιογραφίας και τής κωδικολογίας και είναι ίσως τό μοναδικό στή χώρα μας με τό συγκεκριμένο εξειδικευμένο περιεχόμενο. Εύχης έργο ή προσπάθεια αυτή του κ. Γ.Κ.Π. να

ἐνισχυθεί και μέ άλλους συνεργάτες, παλαιούς και νέους παλαιογράφους και μελετητές χειρογράφων, που θά δημοσιεύουν στό ειδικό αυτό περιοδικό, τό *Ἀπό-φωνής*, τά ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνῶν τους.

Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΑΘ. Ε. ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗΣ

Δημήτριος Ἄγγ. Παπάζης, *Ὁ Μητροπολίτης Ἀθανάσιος Μεγακλῆς (1848-1909)*, Θεσσαλονίκη 2001, σσ. 335.

Πρόσωπα και γεγονότα συνδεδεμένα μέ τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο και τή Μακεδονία ἀπέτελεσαν τά τελευταῖα χρόνια ἀντικείμενο μελέτης ἀπό τοὺς ἐρευνητές και ἀνέδειξαν τό ἐνδιαφέρον του πρώτου γιά τή Μακεδονία και ἰδιαίτερος σέ κρίσιμες στιγμές γιά τήν τύχη της. Ὑπενθυμίζουμε τά συνέδρια γιά τόν Ἰωακείμ τόν Γ' τόν Μεγαλοπρεπῆ, τόν μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Γεννάδιο Ἀλεξιάδη, που ὀργανώθηκαν ἀπό τόν Δῆμο Θεσσαλονίκης, τό Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικῆς Θεολογίας του Α.Π.Θ., τό Ἰδρυμα Ἐθνικοῦ και Θρησκευτικοῦ Προβληματισμοῦ και τήν Ἱ. Μητρόπολη Θεσσαλονίκης. Ἔτσι, εἶναι καλοδεχόμενη κάθε μελέτη ἀναφερόμενη σέ συναφῆ θέματα, ἰδίως μάλιστα ὄταν αὐτή βασίζεται σέ πρωτογενές ὕλικό, που δίδει πληρέστερη τήν εἰκόνα τῆς ἐποχῆς, συνδεδεμένη, ἐνίοτε, και μέ ἐπίκαιρα θέματα. Τέτοιο χαρακτήρα ἔχει ἡ λαμπρή μελέτη του νέου ἐρευνητή κ. Δ. Ἀ. Παπάζη που ἀσχολεῖται μέ τόν βίο και τό ἔργο του μητροπολίτου Σισανίου και Σιατίστης Ἀθανασίου Μεγακλῆ (1848-1909), ὁ ὁποῖος διεποιεμένη τήν ἐν λόγω μητρόπολη τῆ δεκαετία 1882-1893, γιά νά μεταθεθεῖ ἔπειτα στήν κρίσιμη γιά τήν ἐποχή μητρόπολη Θεσσαλονίκης (1893-1903), και νά κλείσει μαζί μέ τήν ἐκκλησιαστική σταδιοδρομία του και τόν σύντομο, σχετικῶς, βίο του ὡς Γέρον Κυζίκου (1903-1909). Ὁ συγγρ. στά πένη κεφάλαια του βιβλίου του, τό ὁποῖο, σημειωτέον, εἶναι ἡ διδακτορική διατριβή του στοῦ Τμήμα Θεολογίας του Α.Π.Θ. ὑπό τήν ἐποπτεία του καθηγητοῦ κ. Ἀπ. Γλαβίνα, παρακολουθεῖ καταλεπτόως τήν πορεία του Ἀθανασίου Μεγακλῆ ἀπαιτεῖ κυριολεκτικῶς νά μὴν του διαφύγει ἡ παραμικρή λεπτομέρεια, ἡ ὁποία κουράζει τόν ἀναγνώστη ἀλλ' εἰς τόν ἴδιο καιρό εἶναι και χρήσιμη στόν ἐρευνητή που ἐνδιαφέρεται και πολλές φορές, ἀξιοποιεῖ αὐτές τίς ἡσσονος σημασίας λεπτομέρειες.

Στό πρώτο κεφάλαιο ὁ κ. Δ. Παπάζης ἀσχολεῖται μέ τήν καταγωγή και τίς σπουδές του Μεγακλῆ: γέννηση στήν Ἀδριανούπολη τό 1848, σπουδές στοῦ λαμπροῦ Γυμνασίου της, συνέχιση τους στήν Ἱ. Θεολογική Σχολή τῆς Χάλκης, χειροτονία του σέ κληρικό, οἱ συνταξιώτες του, ἡ ἐφεση του στή βυζαντινὴ μουσική και στοῦ κήρυγμα, ἡ ἐπιλογή του ἀπό τό Πατριαρχεῖο γιά τόν βαθμό του ἱεροδικόνου, ἡ προαγωγή του σέ ὑπογραμματέα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἡ θητεία του ὡς γραμματέως τῆς Ἐθνουσυνελεύσεως, ἀλλά και αὐτή του ἀρχιγραμματέως τῆς Συνόδου (1876), ἡ ἐξαρχική ἀποστολή του στήν Κρήτη, οἱ ὑποψηφιότητές του στή μητρόπολη Θεσσαλονίκης (1878), ἡ προαγωγή του ὡς Μ. Πρωτοσυγγέλλου ἀπό τόν Πατριάρχη Ἰωακείμ Γ', ὁ χειρισμός του ζητήματος τῆς μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως που προκλήθηκε ἀπό τοὺς Ἐξαρχικούς στήν πατρίδα του και σέ βάρος του μητροπολίτου Διονυσίου (1879) εἶναι ἀπό τά θέματα που ἀπασχολοῦν τόν κ. Δ. Παπάζη. Ἡ μελέτη τους, ὡς ἐλέχθη, εἶναι λεπτομερῆς και ἡ ἀξιοποίηση του ἀρχαικοῦ ὕλικου ἐπιτυχής. Ὁ συγγρ. παραθεθεῖ καθετί που ἀφορᾶ στήν παρουσία του Ἀθανασίου Μεγακλῆ στήν πατριαρχική αὐλή, τά ποιμαντικά και οἰκονομικά ζητήματα, τήν ἐκκλησιαστική εὐταξία και τήν τήρηση του